

แนวทางการติดตามและประเมินผลการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อบรรลุผลตามพันธกิจ

ดร.อนุสร หงษ์ขุนทด ศึกษานิเทศก์ วิทยาลัยศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สพม.นครราชสีมา

Musicmankob@gmail.com

บทบาทและพันธกิจใหม่ของศึกษานิเทศก์ในยุคการเปลี่ยนแปลง

ในบริบทของการจัดการศึกษาปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (VUCA World) บทบาทของศึกษานิเทศก์ได้ปรับเปลี่ยนจากผู้ตรวจสอบ (Inspector) มาเป็นผู้ในเทศที่เน้นการช่วยเหลือ สนับสนุน และเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ (Supervision as Support and Partnership) ตามมาตรฐานตำแหน่งและวิทยฐานะศึกษานิเทศก์ (ว11/2564) ด้านที่ 2 “ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา” ได้ระบุภารกิจสำคัญในการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ประสานความร่วมมือ และที่สำคัญที่สุด คือการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) การส่งเสริมสนับสนุนนั้น เพื่อให้มั่นใจว่าสถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาสามารถดำเนินงานได้บรรลุผลตาม “พันธกิจ” (Mission) ที่กำหนดไว้¹

การติดตามประเมินผลในบริบทนี้ มิใช่เพียงการตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร แต่เป็นกระบวนการเชิงยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน การที่สถานศึกษาจะบรรลุผลตามพันธกิจได้นั้น จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป³ เอกสารฉบับนี้จึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติงานที่ละเอียด ครบคลุม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยสังเคราะห์องค์ความรู้จากระเบียบปฏิบัติ งานวิจัย และนวัตกรรมการนิเทศที่ทันสมัย

ตอนที่ 1 กรอบแนวคิดและหลักการติดตามประเมินผล (Conceptual Framework & Principles)

การปฏิบัติงานติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องวางอยู่บนฐานคิดทางทฤษฎีที่แข็งแกร่ง เพื่อให้กระบวนการนิเทศมีความน่าเชื่อถือและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้จริง ศึกษานิเทศก์จึงควรทำความเข้าใจและประยุกต์ใช้โมเดลการนิเทศดังต่อไปนี้

การนิเทศแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Evaluation)

หัวใจสำคัญของการส่งเสริมและสนับสนุนคือการทำให้ผู้รับการนิเทศ (ครูและผู้บริหาร) รู้สึกมีพลัง และสามารถพัฒนาตนเองได้ การนิเทศแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Evaluation) จึงเป็นกรอบแนวคิดหลักที่ควรนำมาใช้⁵ แนวคิดนี้มุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถานศึกษาผ่านกระบวนการประเมินตนเองและการสะท้อนผล โดยมีขั้นตอนสำคัญที่ศึกษานิเทศก์ต้องดำเนินการดังนี้

1. การสร้างความเข้าใจร่วมกัน (Clear Common Understanding) ก่อนเริ่มการติดตาม ศึกษานิเทศก์ต้องสร้างความเข้าใจกับสถานศึกษาถึงเป้าหมายของการนิเทศ ว่าไม่ได้มาเพื่อจับผิด แต่มาเพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายของตนเอง⁵

2. การส่งเสริมการตัดสินใจด้วยตนเอง (Encouraged Self-determination) สนับสนุนให้สถานศึกษา กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จและวิธีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของตนเอง แทนที่จะรับคำสั่งจากส่วนกลาง เพียงอย่างเดียว⁵

3. การสร้างขีดความสามารถ (Capacity Building) ใช้กระบวนการติดตามเป็นโอกาสในการพัฒนา ทักษะการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรในโรงเรียน ผ่านการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เชิงสร้างสรรค์⁶

4. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) เชื่อมโยงสถานศึกษาเข้ากับเครือข่ายวิชาการ อื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน⁵

รูปแบบ CIPP Model

รูปแบบ CIPP Model ในบริบทของการติดตามงาน 4 ฝ่ายเพื่อให้การติดตามประเมินผลมีความครอบคลุม และมองเห็นภาพรวมของความสำเร็จและความล้มเหลว การนำ CIPP Model มาประยุกต์ใช้ในการนิเทศ งานบริหารทั้ง 4 ด้านถือเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ⁸ ศึกษาในเทศก์ควรพิจารณาประเด็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การประยุกต์ใช้ CIPP Model ในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา

องค์ประกอบ การประเมิน	ความหมาย ในบริบทการนิเทศ	ตัวอย่างประเด็นคำถาม สำหรับการติดตาม
C - Context (บริบท)	การประเมินสภาพแวดล้อม ความต้องการจำเป็น และความเป็นไปได้ของพันธกิจ	- พันธกิจของโรงเรียนสอดคล้องกับนโยบาย ชาติและความต้องการของชุมชนหรือไม่? - ปัญหาเร่งด่วนที่โรงเรียนต้องได้รับ การสนับสนุนคืออะไร? ¹¹
I - Input (ปัจจัยนำเข้า)	การประเมินความพร้อม ของทรัพยากร (คน เงิน ของ) ที่ใช้ในการดำเนินงาน	- โรงเรียนได้รับงบประมาณและบุคลากร เพียงพอตามเกณฑ์หรือไม่? - สื่อการสอนและเทคโนโลยีมีความพร้อมใช้ งานหรือไม่? ¹¹
P - Process (กระบวนการ)	การติดตามกระบวนการบริหาร จัดการและการดำเนินงานตามแผน	- การบริหารงานวิชาการ/งบประมาณ เป็นไป ตามระเบียบและแผนที่วางไว้หรือไม่? - มีกระบวนการ PLC หรือการนิเทศภายในที่ เข้มแข็งหรือไม่? ⁹
P - Product (ผลผลิต)	การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น กับผู้เรียนและสถานศึกษา	- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอัน พึงประสงค์เป็นอย่างไร? - สถานศึกษาบรรลุพันธกิจที่ตั้งไว้หรือไม่? ¹¹

กระบวนการ 3C3M และ PDCA เพื่อการขับเคลื่อนคุณภาพ

นอกเหนือจากทฤษฎีการประเมินแล้ว กระบวนการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ควรยึดหลักวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) และโมเดล 3C3M เพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบ⁹ ดังนี้

1. 3C Context Analysis (วิเคราะห์บริบท), Construction (สร้างเครื่องมือ/นวัตกรรม), Connection (สร้างเครือข่าย)

2. 3M Monitoring (กำกับติดตาม), Mentoring (ให้คำปรึกษา), Management (บริหารจัดการข้อมูล)

การบูรณาการแนวคิดเหล่านี้จะช่วยให้ศึกษานิเทศก์มองเห็นภาพรวมของการส่งเสริมสนับสนุนได้อย่างครบถ้วน ไม่ละเลยมิติใดมิติหนึ่ง และสามารถระบุสาเหตุของปัญหาได้อย่างแม่นยำ

ตอนที่ 2 การติดตามประเมินผลด้านการบริหารงานวิชาการ (Academic Management M&E)

พันธกิจหลักของสถานศึกษา คือการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ดังนั้น การติดตามด้านวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการปฏิบัติงานศึกษานิเทศก์ การดำเนินการในส่วนนี้ต้องมุ่งเน้นที่การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

การติดตามการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาเปรียบเสมือนแผนที่เดินทางของโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ต้องตรวจสอบว่าแผนที่นี้มีความถูกต้อง ทันสมัย และนำไปสู่เป้าหมายได้จริง¹³

แนวทางการติดตามและตรวจสอบ

1. ความสอดคล้องของหลักสูตร ตรวจสอบว่าหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับปรับปรุง) และกรอบหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่¹⁵ ศึกษานิเทศก์ควรใช้แบบตรวจสอบองค์ประกอบหลักสูตร (Checklist) พิจารณาตั้งแต่ วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญ ไปจนถึงโครงสร้างเวลาเรียน

2. การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ การมีเล่มหลักสูตรที่ดีไม่ได้อันตีความสำเร็จ ศึกษานิเทศก์ต้องติดตามว่าครูผู้สอนได้นำหลักสูตรไปจัดทำเป็นคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทผู้เรียนจริงหรือไม่

3. การประเมินการใช้หลักสูตร สอบถามผู้บริหารและครูถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร รวมถึงติดตามว่ามีผลการวิจัยติดตามการใช้หลักสูตรมาปรับปรุงพัฒนาในปีการศึกษาถัดไปหรือไม่¹⁶

การติดตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ (Instructional Supervision)

เป้าหมายสำคัญคือการเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้จาก Passive Learning สู่ Active Learning โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ¹⁷

เครื่องมือและวิธีการ

1. การสังเกตชั้นเรียน (Classroom Observation) ใช้แบบสังเกตที่เน้นดูพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าลีลาการสอนของครู (Student-centered observation) เช่น นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือไม่ นักเรียนมีการโต้ตอบและตั้งคำถามหรือไม่¹⁷

2. การนิเทศแบบชี้แนะและพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) หลังการสังเกตการสอน ศิษยานิเทศก์ต้องสะท้อนผล (Reflection) ร่วมกับครูผู้สอน โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ครูคิดวิเคราะห์การสอนของตนเอง แทนที่จะบอกข้อผิดพลาดตรง ๆ

3. การตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ สุ่มตรวจแผนการสอนเพื่อดูความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล (Curriculum Alignment)¹⁸

การติดตามระบบการวัดและประเมินผล (Measurement & Evaluation)

การวัดผลที่มีคุณภาพจะช่วยสะท้อนคุณภาพที่แท้จริงของผู้เรียนดังนี้¹⁹

ประเด็นการติดตาม

1. ระเบียบวัดผล สถานศึกษามีระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลที่ถูกต้องและประกาศใช้อย่างเป็นทางการหรือไม่

2. เครื่องมือวัดผล ครูมีการสร้างเครื่องมือวัดผลที่หลากหลายและมีคุณภาพหรือไม่ (เช่น ไม่ใช่แค่ข้อสอบปรนัย แต่มีการประเมินภาคปฏิบัติ ประเมินชิ้นงาน)

3. การนำผลไปใช้ สถานศึกษานำผลการประเมินระดับชาติ (O-NET, NT, RT) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปวิเคราะห์เพื่อวางแผนยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างไร²¹

ตารางที่ 2 รายการตรวจสอบ (Checklist) การบริหารงานวิชาการ

ประเด็นพิจารณา	รายการตรวจสอบ	หลักฐานอ้างอิง
หลักสูตร	- หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนตามเกณฑ์ - มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร	เล่มหลักสูตร, บันทึกการประชุม
การเรียนการสอน	- ครูมีแผนการสอน Active Learning - มีบันทึกหลังสอน (Post-teaching record)	แผนการสอน, ร่องรอยผลงาน นักเรียน
สื่อ/แหล่งเรียนรู้	- มีการใช้สื่อเทคโนโลยี/DLIT เหมาะสม - มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	ทะเบียนสื่อ, สถิติการใช้ห้องสมุด/ DLIT
วัดผลประเมินผล	- เครื่องมือวัดผลสอดคล้องกับมาตรฐาน - มีการรายงานผลให้ผู้ปกครองทราบ	ระเบียบวัดผล, ปพ.5, ปพ.6

ตอนที่ 3 การติดตามประเมินผลด้านการบริหารงานงบประมาณ (Budget Management M&E)

การบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ เป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ศึกษานิเทศก์ต้องติดตามเพื่อให้มั่นใจว่าทรัพยากรถูกใช้ไปอย่างคุ้มค่าและตรงตามวัตถุประสงค์⁴

การวางแผนและการจัดสรรงบประมาณ

1. ความสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ ตรวจสอบว่าแผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) ของโรงเรียนมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาหรือไม่ โครงการต่าง ๆ ที่ของงบประมาณตอบโจทย์การพัฒนาผู้เรียนจริงหรือไม่

2. การมีส่วนร่วม การจัดทำค่าของงบประมาณผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนหรือไม่⁴

การดำเนินงานการเงินและพัสดุ

แม้ศึกษานิเทศก์จะไม่ใช้ผู้ตรวจสอบภายในโดยตรง แต่ควรมีความรู้พื้นฐานเพื่อแนะนำและป้องปรามความเสี่ยง

1. ระบบ e-GP ติดตามการจัดซื้อจัดจ้างว่าเป็นไปตามระเบียบพัสดุฯ และดำเนินการผ่านระบบ e-GP อย่างถูกต้องหรือไม่

2. บัญชีและการเงิน ตรวจสอบการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายว่าเป็นปัจจุบันและมีหลักฐานประกอบครบถ้วนหรือไม่⁴

การติดตามผลผลิตของโครงการ (Output Monitoring)

เน้นการติดตามว่าเงินที่ใช้ไปเกิดผลลัพธ์ตามที่ระบุในโครงการหรือไม่ เช่น โครงการพัฒนาทักษะอาชีพ ใช้งบประมาณไปแล้ว นักเรียนมีทักษะอาชีพเพิ่มขึ้นจริงหรือไม่ โดยดูจากรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการและรายงานการใช้จ่ายงบประมาณ²⁴

ตอนที่ 4 การติดตามประเมินผลด้านการบริหารงานบุคคล (Personnel Management M&E)

ครูและบุคลากรทางการศึกษาคือปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญที่สุด การติดตามด้านนี้มุ่งเน้นการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ และการสร้างขวัญกำลังใจ²⁵

การวางแผนอัตรากำลังและการสรรหา

1. ข้อมูลสารสนเทศ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลครูและบุคลากรในระบบ HRMS หรือระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่ฯ เพื่อให้การวางแผนอัตรากำลังเป็นไปตามเกณฑ์ ก.ค.ศ.

2. การแก้ปัญหาขาดแคลน หากโรงเรียนขาดแคลนครู มีมาตรการแก้ไขปัญหาอย่างไร (เช่น การจ้างครูอัตราจ้าง, การใช้ DLTV) และศึกษานิเทศก์จะช่วยประสานความร่วมมือได้อย่างไร²³

การพัฒนาวิชาชีพและการประเมินผลการปฏิบัติงาน (PA)

ในระบบการประเมินวิทยฐานะใหม่ (ว PA) ศึกษานิเทศก์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและติดตาม²⁷

1. ข้อตกลงในการพัฒนางาน (Performance Agreement) ตรวจสอบว่าครูทุกคนได้จัดทำข้อตกลง PA ที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนและปัญหาของผู้เรียนหรือไม่

2. ID Plan และ PLC ติดตามว่าครูมีแผนพัฒนาตนเอง (ID Plan) และมีการรวมกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องหรือไม่²⁹

3. ระบบการประเมิน แนะนำผู้บริหารสถานศึกษาให้ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรม โปร่งใส และเป็นไปตามตัวชี้วัดที่กำหนด³⁰

การรักษาวินัยและจรรยาบรรณ

ติดตามการดำเนินการทางวินัยและการส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อรักษาภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร และความศรัทธาของชุมชน³⁰

ตอนที่ 5 การติดตามประเมินผลด้านการบริหารงานทั่วไป (General Administration M&E)

งานบริหารทั่วไปเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และระบบสนับสนุนต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียน³³

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ฐานข้อมูลนักเรียน ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน กลุ่มเสี่ยง/กลุ่มมีปัญหา และการเยี่ยมบ้าน¹⁸

2. การดำเนินงาน ติดตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ความรุนแรง และสุขภาพจิตในโรงเรียน

3. ความปลอดภัย ตรวจสอบความปลอดภัยของอาคารสถานที่ สนามเด็กเล่น และระบบไฟฟ้า รวมถึงแผนเผชิญเหตุฉุกเฉิน (Safety Center)³³

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (Internal Quality Assurance)

ระบบประกันคุณภาพภายในเป็นกลไกที่สร้างความมั่นใจให้กับสังคมว่าโรงเรียนจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ศึกษานิเทศก์ต้องติดตามดังนี้³⁵

1. การกำหนดมาตรฐาน สถานศึกษามีการกำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จของแต่ละมาตรฐานการศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบทและประกาศให้สาธารณชนทราบหรือไม่

2. การจัดทำ SAR รายงานการประเมินตนเอง (SAR) มีความถูกต้องตามความเป็นจริง และสะท้อนผลการดำเนินงานครบถ้วนหรือไม่

3. การเตรียมความพร้อมประเมินภายนอก ให้คำแนะนำในการเตรียมรับการประเมินจาก สมศ. และนำผลการประเมินภายนอกมาปรับปรุงพัฒนา

ตารางที่ 3 ตัวอย่างแบบติดตามการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ³⁶

รายการติดตาม	ระดับการปฏิบัติ (1-5)	หลักฐาน/ร่องรอย
1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	[]	ประกาศโรงเรียน, คำเป้าหมาย
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา (ระยะ 3-5 ปี)	[]	แผนพัฒนาฯ, คำสั่งแต่งตั้ง กก.
3. ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี	[]	โครงการ/กิจกรรม, สรุปลงาน
4. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายใน	[]	เครื่องมือประเมิน, รายงานผล
5. จัดทำรายงานประเมินตนเอง (SAR)	[]	เล่ม SAR, การเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ตอนที่ 6 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดตามประเมินผล (Digital Tools & Innovation)

ในยุคดิจิทัล ศึกษานิเทศก์จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามประเมินผลลดภาระงานเอกสาร และทำให้ได้ข้อมูลที่รวดเร็ว (Real-time) เพื่อการตัดสินใจที่ทันทั่วถึง

แพลตฟอร์มการนิเทศออนไลน์ (Online Supervision Platforms)

การใช้นวัตกรรมดิจิทัลช่วยให้การนิเทศมีความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ³⁸

1. Google Workspace for Education ใช้ Google Forms ในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลพื้นฐานจากโรงเรียน เช่น ข้อมูลครูขาดแคลน หรือข้อมูลนักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ซึ่งช่วยลดเวลาในการรวบรวมและประมวลผลข้อมูล

2. แอปพลิเคชันนิเทศ การพัฒนาหรือเลือกใช้ Mobile Application (เช่น SuperV หรือ App ของเขตพื้นที่ฯ) เพื่อบันทึกการนิเทศ เช็คอินพิกัด และรายงานผลเบื้องต้นผ่านสมาร์ตโฟน ⁴⁰

3. Line Official Account (Line OA) ใช้เป็นช่องทางสื่อสารสองทาง แจ้งข่าวสาร และรับเรื่องร้องเรียนหรือข้อหาหรือจากครูได้อย่างรวดเร็ว

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วย Google Data Studio (Looker Studio)

การมีข้อมูลเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องนำมาวิเคราะห์และนำเสนอให้เข้าใจง่าย ²¹

1. Dashboard สารสนเทศ ศึกษานิเทศก์ควรสร้าง Dashboard ที่สรุปลงานการจัดการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนที่รับผิดชอบ เช่น กราฟเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ O-NET ย้อนหลัง, แผนภูมิวงกลมแสดงสัดส่วนครูตามวิทยฐานะ หรือแผนที่แสดงตำแหน่งโรงเรียนที่มีความเสี่ยงด้านต่าง ๆ

2. ประโยชน์ ผู้บริหารเขตพื้นที่ฯ และศึกษานิเทศก์สามารถดูข้อมูลได้แบบ Real-time และเจาะลึก (Drill down) ข้อมูลรายโรงเรียนได้ทันที ทำให้การวางแผนช่วยเหลือทำได้ตรงจุด

ระบบการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Platforms)

ติดตามการใช้งานแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ สพฐ. สนับสนุน เช่น DLIT (Distance Learning Information Technology), OBEC Content Center หรือแพลตฟอร์ม “ครูพร้อม” เพื่อให้มั่นใจว่าโรงเรียนได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้ในการแก้ปัญหาขาดแคลนครูหรือสื่อการสอน²³

ตอนที่ 7 การวิเคราะห์ สรุปผล และรายงานผลการติดตาม (Analysis, Reporting & Feedback)

ขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือการนำข้อมูลที่ได้จากการติดตามมาวิเคราะห์เพื่อหา “ช่องว่างคุณภาพ” (Gap Analysis) และจัดทำรายงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ

นำข้อมูลเชิงปริมาณ (คะแนน, สถิติ) และเชิงคุณภาพ (จากการสังเกต, สัมภาษณ์) มาวิเคราะห์ร่วมกัน (Triangulation) เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา¹¹

ตัวอย่าง หากผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์ต่ำ ข้อมูลจากการนิเทศอาจชี้ให้เห็นว่าเกิดจากห้องปฏิบัติการไม่พร้อม (ปัจจัยนำเข้า) หรือครูสอนแบบบรรยายเป็นหลัก (กระบวนการ)

การเขียนรายงานผลการนิเทศ

รายงานที่ดีต้องกระชับ ตรงประเด็น และมีข้อเสนอแนะที่ปฏิบัติได้จริง (Actionable Insights)¹³

โครงสร้างรายงานที่แนะนำ

- บทสรุปผู้บริหาร สรุปประเด็นสำคัญใน 1 หน้า
- ข้อมูลพื้นฐาน สภาพทั่วไปของสถานศึกษา
- ผลการดำเนินงาน แยกตาม 4 ด้าน (วิชาการ, งบประมาณ, บุคคล, บริหารทั่วไป) นำเสนอด้วยตาราง/กราฟ
- จุดเด่น (Strengths) สิ่งที่ทำได้ดีควรยกย่อง
- จุดที่ควรพัฒนา (Areas for Improvement) ระบุปัญหาและผลกระทบ
- ข้อเสนอแนะ ต้องระบุชัดเจนว่า “ใคร ทำอะไร ภายในเมื่อไหร่”

การให้ข้อมูลป้อนกลับและการติดตามผล (Feedback & Follow-up)

การนิเทศจะเสร็จสมบูรณ์เมื่อมีการให้ Feedback แก่ผู้รับการนิเทศ และมีการติดตามผลการปรับปรุงแก้ไข¹¹

1. เทคนิคการให้ Feedback ใช้หลักการ Coaching คือ ชวนคิด ชวนวิเคราะห์ และให้กำลังใจ (Empowerment) เพื่อให้โรงเรียนเกิดความตระหนักและอยากพัฒนาตนเอง

2. AAR (After Action Review) จัดเวทีถอดบทเรียนร่วมกับโรงเรียนเพื่อสรุปผลสำเร็จและปัญหาอุปสรรค นำไปสู่การวางแผนในรอบปีต่อไป

บทสรุป

การติดตามและประเมินผลการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา เป็นภารกิจที่มีความสำคัญยิ่งและท้าทายสำหรับศึกษานิเทศก์ในยุคปัจจุบัน ความสำเร็จไม่ได้วัดที่จำนวนครั้งของการออกนิเทศ แต่อยู่ที่ “คุณภาพ” ของการช่วยเหลือและสนับสนุนที่สถานศึกษาได้รับ การประยุกต์ใช้แนวคิด Empowerment Evaluation ร่วมกับ CIPP Model และเทคโนโลยีดิจิทัล จะช่วยให้ศึกษานิเทศก์สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่สถานศึกษา เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือคุณภาพของผู้เรียนและการบรรลุพันธกิจของการจัดการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน

ภาคผนวก กรณีศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices Case Studies)

กรณีศึกษาที่ 1 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3C3M

บริบท โรงเรียนขนาดกลางที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำต่อเนื่อง

การดำเนินงาน ศึกษานิเทศก์ใช้โมเดล 3C3M เริ่มจากวิเคราะห์บริบท (Context) พบว่าครูขาดทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผล จึงสร้างโครงการพัฒนา (Construction) โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) ในการออกข้อสอบ จนครูสามารถสร้างข้อสอบวัดการคิดวิเคราะห์ได้

ผลลัพธ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และครูมีนวัตกรรมการวัดผลที่เป็นแบบอย่างได้ 9

กรณีศึกษาที่ 2 การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กด้วยระบบนิเทศทางไกล (Remote Supervision)

บริบท โรงเรียนบนเกาะ/พื้นที่สูง เดินทางลำบาก

การดำเนินงาน ศึกษานิเทศก์ใช้ Google Meet และ Line OA ในการติดตามการจัดการเรียนการสอน DLTV โดยให้ครูรายงานผลผ่าน Google Forms และส่งคลิปการสอนมาให้ดู

ผลลัพธ์ โรงเรียนได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง แก้ปัญหาอุปกรณ์ชำรุดได้รวดเร็ว และครูไม่รู้สึกโดดเดี่ยว 38

อ้างอิง

1. แนวทางการดำเนินการ (ว.ปา) ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ - PubHTML5, accessed January 20, 2026, <https://pubhtml5.com/jibv/kjih/>
2. 2564-ว9 หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร, accessed January 20, 2026, <https://bma-csc.bangkok.go.th/csc/docs/2564v9kss20/>
3. คู่มือการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ฯ, accessed January 20, 2026, https://pattani3.go.th/information/admin/manual/file/file_2024-09-30_66fa2c5fa893f.pdf
4. แบบนิเทศบูรณาการ 4 แผนงาน โดยใช้พื้นที่เป็นฐาน, accessed January 20, 2026, http://www.nkedu1.go.th/NEW2563/admin_web/pic_news3/313233362.pdf

5. รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพี - HuJmsu วารสาร ..., accessed January 20, 2026, <https://hujmsu.msu.ac.th/pdfsplit.php?p=MTU5OTAxMzUwMS5wZGZ8OTUtMTA3>
6. ก ชื่อเรื่อง รูปแบบการนิเทศแบบเสริมพลังเพี, accessed January 20, 2026, https://www.kksec.go.th/web/upload/file/vchar_2021May20090556.pdf
7. “ทำ ทัน ที” การนิเทศอย่างท้าทายสู่ความสำเร็จ, accessed January 20, 2026, <https://www.edusandbox.com/17th-may-2022-do-it-now/>
8. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา - สพป.พังงา, accessed January 20, 2026, <https://www.phangngaedarea.go.th/site/wp-content/uploads/manual/nt/n1.pdf>
9. แนวทางการปฏิบัติงาน กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3, accessed January 20, 2026, <https://www.cr3.go.th/wp-content/uploads/2022/01/คู่มือการปฏิบัติงานกลุ่มนิเทศรวมแล้ว.pdf>
10. การประเมินผลโครงการนิเทศภายในโรงเรียนชุมชนพรปัญญานุกูล, accessed January 20, 2026, <https://research.otepec.go.th/files/y4nmj605.pdf>
11. องค์ประกอบระบบติดตามและประเมินการนำผลการปร - thaijo.org, accessed January 20, 2026, <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/download/255947/175075/958247>
12. การนิเทศการจัดการเรียนรู้แบบ PRT-RED Model ภายใต้กระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพด้วย วงจรเดมมิ่ง (PDCA) โดยใช้แนวคิด - โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ ::, accessed January 20, 2026, http://prt.ac.th/_files_school/52100509/workteacher/52100509_1_20210408-064654.pdf
13. คู่มือการปฏิบัติงานรายบุคคลของศึกษานิเทศก์, accessed January 20, 2026, <https://www.cpn2.go.th/wp-content/uploads/2020/07/คู่มือปฏิบัติงานวรรณฤทัย.pdf>
14. คู่มือปฏิบัติงานตำแหน่งศึกษานิเทศก์ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือการปฏิบัติงานในหน้าที่ - สพป.พังงา , accessed January 20, 2026, <https://www.phangngaedarea.go.th/site/wp-content/uploads/ita/67/O10/supervision/นต.-พจนาศ.pdf>
15. คู่มือการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร, accessed January 20, 2026, https://www.3scr1.net/super/modules/webconfig/file_upload/57010120/20230619102629.pdf
16. แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๐, accessed January 20, 2026, https://academic.obec.go.th/web/images/document/1760458091_d_1.pdf

17. รูปแบบการนิเทศที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) - สพม. สุโขทัย, accessed January 20, 2026, <https://www.sesaoskt.go.th/wp-content/uploads/2023/11/2.-เล่มรูปแบบการนิเทศ-Active-Learning-สพม.สุโขทัย.pdf>
18. 3 ด้าน 13 ตัวชี้วัด, accessed January 20, 2026, https://skwc.ac.th/sites/719/files/u/downloads/แนวทางเก็บเอกสาร%2013%20แฟ้ม_Revise-4.pdf
19. อำนวยการที่ กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, accessed January 20, 2026, <https://ubn2.esdc.go.th/ขอบข่ายงาน>
20. การนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาแบบ - ThaiJO, accessed January 20, 2026, <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jgsnsbc-journal/article/download/275015/182493/1174694>
21. การใช้เครื่องมือ Google Data Studio สำหรับสรุปรายงานสัมฤทธิ์ผลการบริหารและจัดการศึกษา (O-NET) - YouTube, accessed January 20, 2026, <https://www.youtube.com/watch?v=315ARYlbMjl>
22. การใช้เครื่องมือ Google Data Studio สำหรับสรุปรายงานสัมฤทธิ์ผลการบริหารและจัดการศึกษา, accessed January 20, 2026, <https://www.youtube.com/watch?v=4igVMaRCmqs>
23. แบบนิเทศ ติดตาม การดำเนินงาน DLIT (ผู้บริหารสถานศึกษา) - Google Docs, accessed January 20, 2026, <https://docs.google.com/forms/viewform?bc=transparent&embedded=true&f=%25220pen%2BSans%2522%252C%2Bsans-serif&hl=en&htc=%2523eeeeee&id=1D6B2E3H4Ok2ATAiqWwu4zgvRHTddWVr6NK4EaKtOO6g&lc=%2523298cca&pli=1&tc=%2523616161&tll=0>
24. 2.งานติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน-2.pdf - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 2, accessed January 20, 2026, <https://www.cpn2.go.th/wp-content/uploads/2019/05/2.งานติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน-2.pdf>
25. เครื่องมือติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล2562.docx - พะเยา เขต 1, accessed January 20, 2026, <https://info.pyo1.go.th/news/index.php?action=dlattach;topic=1905.0;attach=2560>
26. ขอบข่ายงานกลุ่มบริหารงานบุคคล, accessed January 20, 2026, http://www.thaischool.in.th/_files_school/10107125/data/10107125_1_20200831-175611.pdf
27. ศึกษานิเทศก์ ทำ ว11/2564 (PA) อย่างไร » - Digital Learning Classroom, accessed January 20, 2026, <https://krukob.com/web/sv-4/>

28. แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน, accessed January 20, 2026, https://www.dong-klang.go.th/index/add_file/YhAH2ZwThu95724.pdf
29. แบบนิเทศ ติดตาม การเตรียมความพร้อมวันเปิดเรียน ภาคเรียนที่1 ปีการศึกษา 2565 - สพป. นครสวรรค์ เขต 2, accessed January 20, 2026, <https://www.nsw2.go.th/wp/wp-content/uploads/2022/07/o33-เครื่องมือนิเทศ-ติดตาม.pdf>
30. แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน-ผู้บริหารสถานศึกษา-วิทยฐานะชำนาญการ, accessed January 20, 2026, <https://rkprachin.ac.th/wp-content/uploads/2024/02/8.-แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน-ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา-วิทยฐานะชำนาญการ.pdf>
31. แบบประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา - ปี ครั้งที่ ๑ (๑ ตุลาคม ๒๕๖๒- ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๓) - วิทยาลัยเทคนิคนครลำปาง, accessed January 20, 2026, <https://www.nltc.ac.th/wp-content/uploads/2021/01/แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน-สายบริหารสถานศึกษา001.pdf>
32. การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน สายงานบริหารสถานศึกษา (๗๐ คะแนน), accessed January 20, 2026, <http://hr2.chpao.org/wp-content/pdf/ตัวชี้วัดสายงานบริหารสถานศึกษา.pdf>
33. แบบติดตาม ปค. 5 โรงเรียนโนนขำวิทยา รายงานการต, accessed January 20, 2026, https://fth1.com/uppic/40101320/ita/ita_40101320_1_20211110-143907.pdf
34. แบบ ปค. ๕ โรงเรียนดีบุกพังงาวิทยายน รายงานการป, accessed January 20, 2026, <https://www.deebuk.ac.th/th/wp-content/uploads/2021/11/รายงานการตรวจสอบภายใน.pdf>
35. แบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา - เว็บไซต์โรงเรียน, accessed January 20, 2026, http://www.thaischool.in.th/_files_school/17100227/data/17100227_1_20170828-230005.pdf
36. แบบติดตาม ตรวจสอบระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565 ปีงบประมาณ 2566, accessed January 20, 2026, <https://anyflip.com/mjvbs/kifu/basic>
37. รายงานผลการนิเทศติดตาม การด าเนินงานประกันคุ, accessed January 20, 2026, https://www.esbuy.net/site/download-file.php?doc_id=8450
38. Platform การอบรม - พัฒนาศึกษานิเทศก์ 2568, accessed January 20, 2026, <https://sv2.esdc.go.th/Home/platform-การอบรม>
39. Korat2 Data Center - รูปแบบนิเทศออนไลน์โดยใช้แอปพลิเคชัน 4 G - Google, accessed January 20, 2026, <https://sites.google.com/a/esdc.go.th/datakr2/about-me/รูปแบบนเทศออนไลน์โดยใช้แอปพลิเคชัน>

40. คู่มือการใช้งานแอปพลิเคชัน AL Smart App (Active Learning), accessed January 20, 2026, <https://spv.seapt.go.th/2023/03/30/คู่มือการใช้งานแอปพลิเคชัน/>
41. Data Studio: การจัดทำข้อมูลอินเทอร์แอคทีฟเสมือนจริง - Google News Initiative, accessed January 20, 2026, <https://newsinitiative.withgoogle.com/th/resources/trainings/data-studio-make-interactive-data-visualizations/>
42. สอนใช้ Google Data Studio - สถาบัน นวัตกรรม การ เรียน รู้ มหาวิทยาลัย มหิดล, accessed January 20, 2026, <https://il.mahidol.ac.th/th/i-learning-clinic/computer-articles/สอนใช้-google-data-studio/>
43. คลังความรู้ (Knowledge Bank) - กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, accessed January 20, 2026, <https://nma4.esdc.go.th/digital-learning-platform/คลังความรู้-knowledge-bank>